

Landskap: Småland Upptecknat av: Gunnar Svensson
Härad: J. Möre. Adress:
Socken: Oskar. Berättat av: Sofia Björn
Uppteckningsår: Född år i Björnsjö Oskar 8.12

Uppteckningen rör

Kloka gummor.	1.
Se genom förstent julstora	1-2.
Vickoräkning, märkeslagar	2.
Skogsrumor	2.
Vatten, Troll.	3.-4.
Näcken	5
Jättar	5
	6.
Bota djur.	7.
Förre	7.
Skörden	8.
Väddelers märken	8.-9.

Skriv endast på denna sida!

981

981

Emner Svensson
samlade i Astens socken
Hälsingelän
Sommar 1921.

Oskar S. Möre

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

100 sid

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Gunnar Svensson*
 Härad: *S. Möre*. Adress: _____
 Socken: *Oskar.* Berättat av: *Sofia Björn*
 Uppteckningsår: _____ Född år _____ i *Björnsjö Oskar s:n*

Uppteckningen rör

<i>Uoka gummor.</i>	1.
<i>Se gumor förstent julafton</i>	1-2.
<i>Vickoräkning, märkesdag</i>	2.
<i>Skogsrumor</i>	2.
<i>Nattar, Troll.</i>	3.-4.
<i>Näcken</i>	5
<i>Jättar</i>	5
	6.
<i>Bota djur.</i>	7.
<i>Förbr</i>	7.
<i>Phöiden</i>	8.
<i>Vädelers korp</i>	8.-9.

981

981

Emner Svensson
samlade i Asker socken
Halmstad
Sommar 1921.

Oskar S. Möre.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

100 sid

Det fanns många gummor, som bodde äga
tralloror, som njötade andras lea åt dem.
Man upptäckte om hon blivit njötad av
en tralloror dämpa, att leas spenar voro såriga
dyten boddes i allmänhet därigenom, att man
försköte på någonting av det, som orsakat lytet och
giva barnet det att äta eller lägga det i barnets
fröttvatten. Så boddes slaget. Hilseserwan bodde
därunder, att man fröttade barnet i det vatten,
var ett lite fröttats. [Hilsvatten användes även
till att fördjupa väggolyra med] hilseserwan
kunde också bota så, att man förde barnet
ringin jänget under och omkring ett lite.
Några käringar kunde bota serwan utan
vidare, dock först, när solen gått ner om
kvällen, eller innan den gick upp på morg-
nen. En syster till berättelsen hade en son, som
boddes så. En käring tog honom efter solens
nedgång med till en jordfast sten, men vid
som där skedde, visste bes. ej, gossen hade dock
blivit frisk.

Om man gick ut på fullafton efter maten och tog

Sofia Björn, båtmansänka från Björnsjö, Östman-
ken berättar följande.

ordduken över huvudet, så skulle man fise, om någon skulle dö i det huset under det kommande året.

Veckoräkningen börjades med 13de "vela" och slutade med 5te vecka. 13de ~~vecka~~ börjades med Vilhelm. Veckoräkningen användes enligt ber. ännu. 7de "vela" är potatisättningen. 5te "vela" är den sista veckan för vädelen.

Onsdagen ~~dagen~~ fick man ej höra in något hö, ty då skulle kreaturen komma att må illa därav.

När barnen "bar ljus i sängen", d. v. s. Vårfridagen, skulle man gå och lägga sig vid dagslyse. Den som kom sist i säng kallades för "horn-as". På kvällen sattes ett ljus på bak. Långfredagsmorgon skulle man rygg och pisten varandra med ris.

Dynmelonsdag måste man rygg tidigt och "dra sina konster" med troken, så skulle man få mycket mjölk under året. SKOGSSNUVAN
Skogssnuvan fanns i skogen. Ber. hade ej själv sett henne, men hon kunde några

karlar, som sett henne. De höll på att bränna skära, då ett fruntimmer kom fram till dem ur skogen. De togo då en sleepa skära och kastade på henne. Hon böjde skrika, vände sig om och fösvann i skogen. De sågo då att hon var ihålig i ryggen, fast hon såg ut som en riktig människas främre psän.

VÄTTAR

Även vätter ["vätte"] fanns i skogen. Berättelsen föder sig en dag, när man var i skogen och skadade en björk, en hel hop röda djur, vätter. Mannen blev sjuk, ty han hade råkat för vid dem. Om man råkat för vid dem och blivit sjuk, skulle man offra åt dem på den plats, där man sett dem, och därtill bedja dem om förlåtelse, så blev man bra igen. Man skulle offra pengor, ungefär 3 ä 4 styver.

TROLL

Även Troll fanns i skogen. Man hörde dem ofta. Ofta förvillade de människor, som voro ute och sökte efter kreatur, så att de ej kunde hitta hem, om de också sågo sin bostad på en

4.
stund. Så hade en man fått synen förvärd, så
att han ej kunde hitta hem, fast han såg
sitt hus stäa intill sig. Han kunde inte komma
igen det.

Vid sjön "Hullbreden" (Hyltebrejan) bodde ett
trol, som kallades Jösse på Hornet. Hornet är en
udd, som sticker ut i sjön. På den udden
finns en stor sten, och i den stenen bodde
Jösse. En gång hörde Jösse upps en bred pen-
na genom sjön. Ber. hörde själv då, och
men det var ingen, som vågade sig dit. Ber:s
bröder sågo en gång, när de voro ute och
fiskade en hand stücken upp ur vattnet.
det var trollats hand. De måste då vända om
hem, ty fisket var fördärvat för den gången.
Så blind sågo de ett eldsken i vattnet, och då
kunde de inte få någon fisk. De gamla
bondeparerna i Ber:s barndom kunde i-
bland få gå in till Jösse på Hornet. Men han
förvände synen på dem, så att de ej sågo
någonting.

I Krolstorp finns ett troll, som bodde i ett berg,

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
---55
5
som heter Luddjoberget. Ber:s fader hade en
gång hört detta troll.

NÄCKEN

Näcken visade sig ofta, och han liknade en
häst. Ber:s barn sågo en gång näcken nere
vid sjön, och han såg ut som en häst. En
gång voro några barn nere vid sjön och lekte.
Di kom näcken till dem i hästgestalt. Barnen
gingo till honom och ville rida. De voro ännu
små, så att de ej kunde tala rent, och när
ett av dem skulle klättra upps på hästen, sade
det: "Jag 'näcker' [räcker] inte. När näcken
fick höra sitt namn, försvann han." JÄTTAR
I Krolstorp finns i en stenhål spår efter män-
niskofötter. Det är spår av jättar, tror man.

Maran eller "dill-kess" brukade ofta plåga folk.
Ber:s fader hade en natt sett maran och på-
stod, att den liknade en ullhund, vilken han
tog i händerna och kastade i golvet.

Vid byn Pakaberg finns en sten, som kallas
för "gäststeinen". Där hördes för ett gästskä.
Prästen tillkallades och läste över den,
och så blev det tyst. Det hordes, att ett litet

6.
barnen blivit mordat där.

Stenhögar brukade uppkastas på det ställe,
där någon dött en kraslig död, ^{eller} mördats.
Våra förbigående kastade en sten på
högen. Sen läge bortom Björnsjö, där
Måradsrögen fördom gått fram fram en stäm
stenhögar till minne av en brud, som där
ridit ihjäl sig.

För brukade man gå till kyrkogården och be-
de döda om ben för att man skulle få lycka
med kreaturen. Man grävde ner benen i ett
höv av hagor. Ofta brukade man ha
ett ben vid sin skänkel för att man
skulle få mycket mjölk. Man måste ha
ben av en människas, som varit oönsklig.
Man skulle gå till graven och vicka den
döde, som då kom ut, men man måste
vara stark nog för att gå på honom;
då hjälpte han en. Man måste också veta
namnet och känna stället, där den lode var
lagd, hade ber. s. fader mgt. Emellertid
måste man lämna igen benen annars

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV
7 7
kunde den döde komma och slå ihjäl lanta-
garen. Dessa ben användes till många saker.
På kunde vissa personer med deras hjälps
krypa genom stockar.

För att man skulle få tur med kreaturen
borde man stå still i ladugårds tröskeln, så
att djuren, gingo däröver.

Tattare ansågs kunna hjälpa, om någon hade
otur med sina djur. Vissa personer ansågs
ha en förmåga att "slämma kulan"
för dem, de blev arga på FÖDELSE

Om någon föddes med segertum, skulle
denna bevaras. Personen ifråga ansågs
skola få tur här i livet. Om han någon
gång råkad komma inför rätta, skulle
han ha segertummen på sig, så skulle
den hjälpa honom.

Brudbröden skulle, innan prästen väj-
de läsa över barnet, lyft läsa det samma.
så skulle barnet få lätt för att läsa.

En klok kvinna, som kallades för "Pulsa";
kunde bota för "vätte" utan att veta var den

oro. Hon använde sig därvid av glödheta
stavar. Lynstenar lades i kallt vatten, och
hon kunde då^{se} om den som rådfrågade
hennes råkat ut för "vätte" eller ej.

Skörde man in hö Obopsdagen, fingo
kräken en sjukdom, som kallades för
"alen."

SKÖRDET

Vid skörden brukade man lega folk till ar-
betet efter den avlöningen, att en levman
för 6 dagsverk fick tjugo 1/4 skäppan lin, och
en man för 3 dagsverk fick tjugo en
skäppan potatis på lusbondens mark.
Så fick hon maten.

När man plockade ned fruktens frukt
man ej fullständigt lösa tröden, utan
man måste låta några frukter sitta
hvar på varje träd. Gjorde man det fick
man god skörd till nästa år.

Regnade det Magdalena-dagen, fick man
regn i sju veckor.

VÄDERLEKSMÄRKEN

Blaste det på juldagen, skulle mycket för-
månt för de nästa år. Blast det annan-

dagen, skulle mycket av det lilla folket
dö.

Skönde det "Nina-dagen" [vioudedagen] skulle
det snöa i nio veckor. Var det däremot
vilt vider den dagen, skulle det bli vilt
i nio veckor.

Är det vilt och snöigt vita torsdag, skul-
le det bli god skörd till sommaren; är
det däremot klart och torrt, skulle det
bli en tork sommar. Julen

Vid jultiden fingo båtsmännen gå omkring
och uppvisa sin lön av bönderna i form
av matvaror. Fattiga människor brukade
då gå omkring och tigga, och de fingo
alltid mycket mat och gott bästa slag,
ty man fick ej låta någon gå ut med
julen. Det kunde dock olycka med sig.

Man gjorde ibland fågelbilder av papper
och drängde över bordet vid jul. Även kalles-
nor förfräddades till jul, t. ex. av svinborst.
De användes ej endast vid jul, utan fingo all-
så tränga hvar västan året om. Skön-

na hade man små hemmaga gjorda vachys.
För öfrigt användes falgljus, antingen raka
eller också grenljus. Dessa ställes antingen på
vanligt sätt i en snöslänta eller också
i bleckformar. Julafton skulle husen
ej tändas förrän maten var färdig.
Vid jul skulle husdjuren alltid behandlas
bättre än annars. De skulle ha lov julaf-
ton utan uppblåsning med halms. Horon
skulle också smaka julbrödet.

Till julbrasan använde man gran- eller
tallved för att det skulle smaka bra. Man
började börja smaka julved redan på som-
maren. Även de fattigaste sökte slaffa sig gran-
ved till julbrasan.

Julbrödet skulle stå dultat hela natten
med odiskade tallrikar och en smula
mat på var tallrik för att de osynliga
makerna skulle få mat.

Till julen braggades öl, de fattigare använde
därtill eubar. "Jone på Hornet" prästodsbu-
ken gå omkring och stjåla juldricka.

I julhögar skulle man ha en liten ost, ka-
sor och även äpplen. Tjannen skulle ha lika
dessa julhögar.

Julnatten brukade somliga gå årsång. En
piga gick årsång, och hon snätte då en pussa,
"glupsen", som i munnen hade en brunn-
de kavel. Hon var djäv och tog kaveln ur
munnen på pussan. Då fick hon se alla hän-
delser, som skulle ske under året i den
församlingen. Hade man däremot inte
mod att taga kaveln ur munnen på
pussan fick man ingenting se.

Tidigt juldagsmorgon boddes de döda till
julotta i kyrkan. Om man, när man kom
till julottan hände jord på bänken, då visste
man, att en av de döda dött där under sin
julotta. En kvinna kom mycket tidigt till jul-
ottan. Hon såg, att det var lust i kyrkan och
tyckte, att det var underligt. Men hon bodde
dock, att det kanske var senare, än hon tänkte,
och gick in. Kyrkan var full med folk, men
hon hände inte igen någon. Då snötte henne

på gängen en flicka, som anslager dött, och
vars gudmoder kvinnan var. Flickan sade
till henne, att hon skulle gå och tillade:
"Hade du inte varit min gudmoder, hade
du aldrig lefvande kommit härifrån"
Kvinnan avlägsnade sig förfärad.

Juldagen brukade man ej "måla" ut gödsen
i ladugårderna. Annandagen brukade ung-
dommen gå ut och "måla" i stället. Då måste
husbonden på platsen bjuda på brän-
vin och mat. Om ladugården redan var
inmålad, eller det ej bjöds på fraktering,
levnades de i stället bara in gödseli ladugår-
den eller väla till beriken på anghet för-
deri baren, att de nästan förvunnit det.
Vadligen vägade dock husbonden ej utsätta
sig för denna risk, utan bjöd. Detta kalla-
des "ha julagubben".

Vid julen förddes allt "atyg", som fanns var
ute. En bonde, sägs ofta sin död från vilt
från med sina hästar. En flytt sägs
draga omkring i skogen och jaga med sin

hundar.

Varken julgrannar eller julkalassen användes i
de mindre gårdarna i ber. i ungdom.

Julen ansågs sluta "Tjundedag kunt." "Tj-
gondedag kunt kör julen ut." Den dag fira-
des med julkalas.

Bland dansor som förekommo vid julkalassen
erinnade sig ber. blott två: "vora vädmal" och
"sex engelskan". Hur den sistnämnda dansades,
kom hon ej ihåg, minnes blott, att den dans-
des av sex personer.

Nyårsdagen sköt man ~~ut~~ det gamla året och
in det nya. Nyårsvaka förekom någon gång
men ej ofta.

Var nyårsnatt kallt, skulle det bli för
kalla "ny" till.

Första sommardagen var ent. ber. Helarus.
8 de "veka" bröjades sadlen. Man skulle dock
alltid undvika att sitta eller stå på nyet
utan göra det vid nedan.

För brukade man alltid slappa ut
krentusen & mjö. Om man var vid

på en varit försiktig nog att lägga gödseln
väl samman, skulle kräken på som-
maren vilja komma fram, på att man
slapp gå och leta efter dem i hela lagen.
Skudelsnäs är alltid mild. VÅDERLEKSM.
Om istapparna långa under fasten,
skall det bli ett lördigt år! Så långa,
som istapparna äro, så långt linskar
man få det året.

När vintern på vintern drar samman
"byska", är det ej långt till oväder.
Fryser det vårfornatt, skall det frysa 40
nätter till.

När det brinner i potet på kärken eller
i potet i spisen, blir det ej långt till
storm och oväder.

Valkörpmäss brukade man draga ut i sko-
gen och göra riskrostor, så man hade,
så att det räckte för hela sommaren.
Vervädrat räknades från en viss dag före jul
till en viss dag efter jul, vilka visste ber. ej.

Jul utrotade midsommaren. Var det mycket

nio före jul blev det mycket regn före midsom-
mar. Torrt före jul - torrt före midsom-
mar. Efter jul och efter midsommars
våknades på samma sätt. Ber. påstod
att man visst började räknas från den
dag, det börjar snöa.

Vita tisdeg kallades också för "Stinnleaka-
dagen" [Steikakedagen]. Namnet kom-
mer därav, att man den dagen brukade
baka plättar på tunna stenplåtar.
Eftersom ej alla ägde en sådan sten-
plåt, brukade man låna av varandra.

Vid midsommars skulle man plöja
nio slags blommor på nio olika ägor
och sedan sova på dem om natten,
så skulle man få se sin blivande
maka.

Gick man barfota i midsommardag-
en, skulle man må bra.

När man fick se de första mygorna
om våren, skulle man hålla händer
na över dem och sedan ge dem sig.

väl i ansiktet, så skulle man säkerställa få barn
lyg.

Önsmåle onsdag hängde man på varandra
sina små saker och leksaker.

Stenartorsdag borde man gå kring gård-
vallen, så skulle man sedan få
tur.

Stenartorsdag var också brävningsdag, så
de reste till Blåhalla på sina kurer. Man
brukade då slänga upp i luften för att
få bort dem, och för att de ej skulle
gå på en något ont.

Blev det regn eller snö bröllopsdagen,
så att det regnade eller snöade i brudkro-
nan var det lyckosamt för brudparet. Det
skulle då bli jult och lyckligt. Var det tork
skulle det bli fattigt. För att undvika detta
brukade man slå vatten i brudkro-
nan.

För att få lätta barnsängar borde kvinnan
äta mycket russin.

Ej heller fick hon väva förvärd 20 den

gar efter jul.

En viss barnmorska, som funnits i trak-
ten förr i världen, hade det ryktet om sig,
att hon kunde flytta över födslossman-
torra på en annan.

När ett barn födes, får det ej vara något
kallt eller kallt närvarande i rummet,
utan de värme förs ut.

Navelsträngen gömdes, och man an-
vände den till att bota alla lyten, som
barnet kunde få.

Efterbörden måste mycket noggrant
nysbrännas, annars födde man, att
bollen fick smält över barnsängs kvin-
nan.

Om kvinnan skulle gå ut, innan prästen
"läst över henne", måste hon antingen
ha "vagn-stil" på sig eller också sällskap
med någon annan person, annars
födde man att bollen kommo och röva
de bort henne.

Kvinnans vatten måste av samma anled-

ring omsorgsfullt göras ned. Dock måste man först lägga kol i den och spotta i den för att ej "vättene" skulle bli för argade, om man såhade hålla den på den.

För brukade man från småt till en barsängsbevinna. Alla grannbevinna gick till dit och från med sig stora mängder småt.

Fick bevinna missfall, skulle man lägga fostret i en öppen grav på kyrkogården eller också någonstans i kyrkogårdsmuren utan jordfästning.

När barnet var döpt, skulle det röa vid en drund, förän det röde vid en katt, annars var det olyckligt.

Man laade asken eller glöddande kolibarnets badvattnen efter begravandet, innan det slogs ut. Detta måste man göra ända tills modern kyrktagits.

Sedan man tvättat barnets kläder, måste man också i detta vatten lägga asken eller

kol, innan det slogs ut. Och belades personerna måste förkas inomhus, så att folkben ej skulle kunna komma åt dem och på så sätt också få smält över barnet. När man valde gudmoder åt barnet, sökte man alltid få en kvinna av ärligt namn och pytt och gärna rik, ty man trodde, att barnet kunde röa något inflytande från gudmodern. Ett vanligt talesätt med avseende härpå är detta: "Du bräs på din grämmor!"

Även när man skulle ge barnet namn, valde man med försiktighet. Man brukade gärna uppkalla barnet efter någon i släkten, och det var en utmärkt person. En dålig karls namn skötade man sig nog för att ge åt något barn. Det kunde ju hända, att barnet då bleve lika dåligt som namnets misseringlige bärare. Gärna uppkallade man också barnen efter stora häröförare eller kejsare, t. ex. Alexander eller Nikolaus.

Efter dopet bekröde man ej längre vara
rädd för att barnet skulle plädas av
måga onda makter, särskilt då trollen.
Ville man sedermera ha barnen riktigt
smålla, skulle man piska dem på lång-
fredagen. LYTTE

Under havandeskapet måste kvinnan
i allmänhet utvisordentlig försiktighet, så att
barnet ej blev beläst med något ly-
te.

Ett allmänt botemedel mot lyten var navel-
strängen. Droz man den omkring barnets
hals, hjälpte det mot vilket lyte som helst.
Av lyten finns det en oändlig mängd.
Särskt barnet utan ossak, var det tydligt,
att det fått fönsterskeriet: modern har
under havandeskapet blivit skräm-
därav, att någon ropat sitt namn genom
ett fönster. Det botas därigenom, att man
lyfter barnet genom ett fönster.
En som tillber. hade fått sin lyte bölder
över hela kroppen. Hon hade under havan-

deskapet gått och plöckat tranbar och därvid
trampat sönder en del. Det var dåvar pojken
fått lytet. Botades därigenom, att man
rörde med ett äpple vid bölderna och sedan
skär i tväret. När äpplet var uppruttat,
var pojken frisk.

Väldsmärken och hasmygghet äro
sådana lyten, som ej kunna botas på det
för lyten vanliga sättet.

Drägling är ett lyte, som barnet får om mo-
dern under havandeskapet hämtar vatten
från en brunn och slår tillbaka något
vatten i brunnan.

Röda ögon botas därigenom, att man
trättar dem med kvinnomyggl.

Öronsjukdomar får barnet som lyte, om
kvinnan åskåder slakt, och det därvid
rinner ut djurets öron. Detta lyte kan
botas om man får blod av samma slag
djur att ge barnet.

Sedan man uppnått 40 års ålder behöves
man ej förblita för att man skall få

got lyte, som man äift. **SJUKDOMAR**
 Den sjukdom som kallas för "skottet" botas på
 följande sätt. En person, som förut haft
 densamma, skall taga två stora sticleor
 och 6 eller 7 små. De små sticleorna lägger
 han så mellan de stora ~~in~~ ⁱⁿ spisseln, och
 den sjuka får patta sitt onda ben mot spi-
 selns ~~huden~~. Då tager den andre med de stora
 sticleorna de små och kastar dem över
 det onda benet in i spisseln och säger:
 "Jag skjuter bort skottet ur benet i elden."
 Då blir benet bra.

Emilst botade man så, att man skrapade
 gul moss eller gulfrigt garn och gav det
 åt den sjuka att tagas in.

Skade man värtar och ville bli av med
 dem, skulle man laga så, att man fick
 tillfälle att stjäla en fläskbit någonstans.
 Sedan skulle man smörja värtorna med
 fläskbiten och dölja på en plats under
 en jordfast sten. När så fläskbiten
 är upprättad, är också värtorna borta.

Man skulle slakta vid neder, så skulle
 man ej gå på sovet.

Om man kunde komma åt strupen på
 en död och då helst på en misshandlare
 och använde den filiatte stöps att ljus i, kun-
 de man sedan med det ljusets hjälp
 göra vad man ville. Strupen kunde heller
 släcka det ljuset förän den som tändt det
 själv ville.

Ville man bli rik, skulle man skaffa sig
 en "spertus" [spiritus], som drog till en jæn-
 ringar. Den förvarades ofta i en särskild
 dorn. Hur den såg ut kunde ber. ej säg.

Tappade man en nallbit på golvet och åt
 upp den, troddes det att man fick frost.

Kom det en mansperson på besök såsom
 den förste efter jul, skulle fåren bara få
 baggelen, men kom det däremot en
 kvinnasperson, så fick fiiren facklarna.

Till var gård bodde man säkert, att det hörde
 en toulte, som hjälpte den gården. Ber. sa
 der hörde f. o. m. en gång, när toulten

24
21
nattetid ljätpte till att bygga ett hus. Det blev
sedemera ett lyxhusant hus.

Vid bröllop brulkade man skjuta utanför bröllops-
gården, för att skrämman bort trollen, som i
annat fall kunde röva bort bruden.

Stallen, där skutter frumors nedgjorda be-
hållas av någon gäst eller något annat väsen.
Så hade även bröder på ett ställe, sett liksom
en äldreast flyga upp vid en källa. Där var
en slutt dolt.

Stallet kallades även "Villapasskablot".
Vad det betydde, visste ber. ej.

Nils Andersson, Sillavälca, Orskar socken, berättar följande:

De leake som äta av det lön som
blivit inlöst Olofsdagen fing- "olen".
Der: s fader leorde trots sina grammas
såd in hö den dagen, och han hade
ett par otar, som fingv "olen" och också
dogv därav. Spilleddomen visar sig så, att
leaken svälla upp och danna och skaka
i alla leder. Den kan botas, om man ger
leaken trampfrö.

Man skulle ej tänja stutar tjugoade-
dag kint.

Vår man sådde, skulle man gärna ha
en "kristningsstjorta" på sig och så skulle
man ha ägg till förelöst. De skulle storas
nog bli bra.

Man skulle ge allt på den förste halv-
gen, man fick se. Så högt, som man fög,
så högt lin skulle man få det året.

Vår man sått korn, skulle man följa
efter otarna och se hur högt de stegade
sig. Så högt korn skulle man nämligen
få det året.

Man skulle alltid laga så, att man fick
trösten på aftons anorzon. Man sparade
alltid en lärve till dess, ty trösten skulle
man om också blott en enda lärve. Det
anvågs nämligen vara lyckosamt.
Sådan väder det var Nina-dagen [niondeda-
gen] skulle det bli i nio veckor. För att
se riktigt säkra på sin sak, så kunde de gamla
gubbarna efter både den gamla och den nya
almanackan.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sådan väder det var spirovade dagen, skulle
de det bli i sju veckor.

Vid julen hade man i stället för julgransen
kronor av trä, ofta med fot på. Där till ha-
de man talbarnor av stamborst, som bra-
hade få hänga ständigt i rummen.
Även kronor gjorda av halvpipor före-
kommo.

Låren ljus i kronorna användes sura vax-
ljus. Andra fulljus voro av talg. Det var
röda ljus, gröna ljus och virdna ljus. Av
vax stöpte man också vaxkullar.

som användes ganska allmänt. Man fick
taga med sig ljus i kyrkan vid julotta.
När gubbarna fröskade tidigt på morgonen
hållde de beede i en kordstilla och satten
veler i och fände på.

På julaften skulle korven förutom kor
och få ha en skiva av julbrödet.
Därtill skulle de ha sugget i lodugården
och grävis på golvet.

Juldagen fick man ej "riaka", utreda
skulle sparas åt ungdomen, som kom för
att "taga julagubben". Om de då ej blev fruktade
de, kunde det t.o.m. hända, att de hävde
med godsela i brunnar. Därför utsägs
"julsåkingen" med en viss oro av bönderna.

Som julved hade man alltid för grannar
emellan den smäcke så br: "smäktved".

Ashan från julbaser sållade man ifrån
se delen av den öppna spisen för att få
varsel om husets invånarens öken. Var det
på morgonen i ashan märket av en fot

med häspetsen uppiat skorsten, skulle någon
i huset dö under året. Var det däremot
en fot med häspetsen inat rummet,
skulle någon födas under året.

På annat sätt kunde man få reda på vem
som var ens tillhållta. Man skulle taga
bordduken från julbordet och snoden om
huvudet. Sedan skulle man gå värt kring
barnen tre gånger och säga föder var?

Därpå skulle man hämta upp ett spara-
vatten och vänta, så kom den som skulle
gifta sig med och drack.

Julnatten skulle man sitta uppi vid ett glas
vatten och ett glas brännvin för att få se vem
man skulle ha. Ty den personen kommer
då och tager ett av glasen. Tager den livvate-
tenglasen, blir det bra, men tar den bränn-
vinsglaset, kommer man att få mela, som
är begiven på brännvin och alitenskapet
blir olyckligt.

Vid vridrommar kunde man också få reda på
sin tillkommande. Man måste då glocka sig

slaps blommor på sin ägor och sova på dem,
så fick man se, vem man skulle få.

Man måste alltid rinna på julgröten,
innan man fick något ut af den.

Julölet bryggdes mycket starkt.

Om man skulle ha var sitt äpple i julhö-
gen. ^{Man} Var tillräckligt klok skulle man taga
äpplet och sova på det under natten och de-
n äta upp det juldagsmorgon, så skulle
man ej få hosta.

Ärofång fick man julfatten, nyårsnatten
och forsmässnatt. Man visste då, alltid
vid ett vigslut, "glässon", med en brinnande
kavel i munnen. Denna kavel måste
man taga, om man ville se något.

Om de dödas julotta visste ber. samma
historia, som fru Björn, men med ett tillägg.
Flickan sade till gudmodern, att hon ej släppt
levande nunnan, om hon ej varit hennes
gudmoder. Så tillägger hon: "Stanna din kyp-
på kyrkogården, när du går." Nunnan gör-
de så, och när folket kom till julotta luktades

kappan alldeles söndertrasad.
När skänket med "jubelkungen" boden
de ungdomen också klu ut sig till julboden
och gå in i stugorna och göra ^{speltid} ~~speltid~~ ^{speltid} ~~speltid~~

Manen skulle knäppa på sin kusten
sitt bälte, medan hon låg i barsäng, i en
hon blivit kyrktagen, för att föllen ej
skulle ha makt att röva bort henne.
För att skydda barnet bandes på det ett litet
bylte i ena halslände vittlock, hant o. d. Eller
också brände man hant i huset.

Barsängsmat bars vanligen till kvinnan
av hennes gummor.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En kvinna kunde överföra förlossningssmär-
torum på andra. Hon blev själv i grossen
med en torpare, och han ville ej gifta
sig med henne. Därför skulle hon lämna
samma dag hon fick barnet, hade torpa-
ren varit borta och hämtat en häst, och han
hade knäppt hemmit hem med hästen
till sin gård. Förän hästen dog under vä-
gsläget. Det var kvinnan som överfört föds-

smärstom på honom. Egentligen hade hon
menat, att de skulle träffa Torparen, men
eftersom hästen kom först hem till gården,
drabbade de honom. LYTE

Man måste vara mycket försiktig, så att
inte trollen kommo och lytte ut det ny-
födda barnet mot ett av sina egna. Det
var en gumma, som fått ett barn lagt
bedvid sitt eget. De voro dock så tilla, att
man ej kunde skilja dem åt. Därför måste
gumman låta dem växa upp tillsammans,
och hon visste ingen råd, hur hon skulle
kunna skilja dem åt. Slutligen hade de båda
barnen [två flickor] blivit så stora, att de skulle
gå och läsa. Då beslöt gumman, att hon
dock skulle söka avgöra vem som var
hennes dotter och vem som var Trollungen.
Hon lämnade därför en orm utifrån
marken. När hon sedan höll på att baka,
lade hon den på en brödleka. Då gick
trollets dotter fram, klappade ormen och sa:
"Såna smått djur brukade mor min och sin"

lägga på brödet, när hon bakte." Då utbrast
gumman: "Jaså, du är Trollungen!" Därmed ville
hon sätta henne på brödspaden och släp-
ta in henne i baledgren. Då kom trollen och
tog sin dotter, men sade vredgitt till gumman:
"Du kunde väl väntat till, hon gick fram
åt minstone."

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Man ville ej gärna upplunda ett barn efter
ett, som var dött, ty då trodde man, att det
döda skulle draga det andra efter sig, så
att det också dog.

Shuck barnet, när det döptes, trodde man,
att det skulle få god vägröst.

Ett barn hade som lyte fått ett utslag
på benet, som under vissa tider försvann.
Detta utslag var lyte efter en gummman,
som hade kräfta i ansiktet. Det be-
trädades på det sättet, att man lät den kräft-
syka gumman bita sig i ansiktet, och
sedan fick barnet bita sitt ben i sam-
ma vatten.

Om en levande kvinna blir rädd, kom

mer bannet att få lytt på det ställe, som
varar mest det ställe, där kvinnan först
dog, när hon blev skänd.

Bliu hon skänd under början av hovar-
deslaget, visar sig lytt på stället hos bannet.
Bliu hon däremot skänd i slutet av
hovandeslaget, kan det dröja flera år in-
nan lytt visas sig. TRACKARN

Hästslaktaren eller raktaren som han
kallades, var alltid illa färd. När han
skulle gå till nattvarden, fick han ej dricka
vinet som andra, utan prästen vände katten
och slog vinet i botten.

När man slaktade, fick man inte glö-
ma att skicka smulor till grannarna.
När man köpte korv, skulle man stå
den i rummet för att den ej skulle spöka
under kokningen. Eller också brulade
man på skämt ropa upp i skorstenspipen
"Leorhikarn", att han skulle bevara kor-
ven, så att den inte sprack. LÅNGFREDAG
Långfredagsmorgon brulade man på skämt

varandra med is. Man skulle bogta isen
på tre olika områden.

De "veha" sattes korv och lin. 8de vecka var
jushveckan.

Man skulle man samla och jaga bort
pössarna. BROLLIOP

Vid bröllop förekom ibland en särskild dyg-
bessed. Man hade en bräda, och på den vände
var och en av de unga, flickor som pojkar, att
stiga upp och förmå en stor bagare brän-
vin. Bagaren rynde väl ett kvarten. Ingen
fick stiga ned, förrän han tömt sin båg-
re. Resultatet var, att alla snart voro albe-
les överlastade.

Kollett vatten fick man ej trilla ut. Man
skulle däremot föra i "vatten".

Spiritus hade man för att draga till sig peng-
ningar med. Och det var så tillvida orätt
att inreda en spiritus, som denne tog
pengarna, han drog, från andra.

"Nackon" sag ut som en häst. Brulade både
barn att vrida och stötade så med dem

vattuet. Han kunde skräla ut sig, så att det kunde få vara hur många som helst för honom.

LASSE I HAGEN [TROLL]

"Lasse i hagen" hette ett folk, som lemnade i skogen mellan Årbo och Sällanverken. Dombja påstod att det var värnaden efter en sjö-
mördare. Han tyckte om att driva spe-
kuler med människor. Han hade där
för för sed att valta skjutars folk och för-
vända rykten för folk, så att de måste
gå fram och tillbaka på den lilla väg-
sträckan utan att veta var de var. Så ha-
de en förbröder till det. Gått fram fram och
tillbaka en hel natt och varit alldeles för-
villad. En gammal, som saclade kung,
fick också gå där en hel natt, ty "Lasse i
hagen" valte hennes härra jämt och stän-
digt, så att hon hade fullt arbete med att
resa den upp igen.

LYCKOTOMTAR.

Tomtar är lyckosamma för dengård,
där de bor. Det var en man höll på och
fröskade sin säd. Men hur mycket han än

fröskade, var det lika mycket igen. Han gömde
sig så på lozen för att se vad det var, som
gjorde, att han hade så mycket säd. Då
fick han se hela tomtefamiljen kom-
ma dragande med en hel korg. Där var,
så mycket var och en orolig; sist kom en liten
pyssling, som bara hade någon halvstråk.
Då utbrast bonden: "Vad är du för en liten
streckare, som ej kunde bära korg. Det kan
de jag lika gärna vara utan." Då sade
tomten: "Du var nog inte starkare du, när
du bara var en natt gammal, men
är du inte nöjd, kan vi börja dra på
istället." Det gjorde de också, så att bonden fick
mycket lätt att fröska från den dagen. En
piga märkte att det alltid var så rent och
fint i ladugården om morgnarna. Hon
beröt sig för att taga reda på hur det
fortsked sig och gömde sig i ladugården på
kvällen. Då fick hon se en liten tomte gå om-
kring och "måla". Han var halfot. Därför
tyckte flickan, det var synd om honom, och be-

slöt ge honom en belöning för hans flit.
 Därför ställde hon nästa kväll fram ett
 par sofflor åt honom. När fonten fick
 se sofflorna, tog han dem på sig och sade:
 "Nu är fonten fin, men 'vården' fonten
 aldrig mer." Så fick flickan nästan ledn
 garden själar, ty fonten hjälpte henne ej
 mera. VÄRULV. (vården)

Vården var en utspunnen som
 gjort något illa och sedan blev såsom
 djur. Det kunde tänkas att de blev utan
 vinst igen. En sådan kunde förstås
 liten t. d. vargens hjert. "Det var en annan som
 var en vandr utin att han visste det. Han
 brände gå omring i skogen och över-
 fulla folk. Så kom han en gång att anfala
 sin egen hustru och bet i henne, men
 hon lyckades slippa undan. När man
 men sedan kom hem, hade han mellan
 händerna några bror av kvinnans klä-
 ring. När hon fick se dem, förstod hon
 att han var en vandr, och att det var han,

som anspikit henne, och hon sade: "Det var du,
 som överföll mig nys i skogen." Mannen
 hade ej en aning därpå. Men sedan han
 fått veta, att han var en vandr, blev han
 också bra och slapp gå vandr mera.
 Trollen hade trollkunn, som hjälpte
 honom för bönderna. Ofta hjälpte de
 så hårt, att blodet flöt ut i spennan. TROLL.
 Ett berg vid Svalehult, Stenberget, fanns
 fördom ett troll. Påtsman Svale, som var
 påtsman för Svalehult, befann sig ute på lång-
 färd med sitt fartyg. När det kommit ut
 i Nordsjön träffade sig plötsligt en man uppe
 ur sjön, fick tag i Reingen på fartyget
 och stannade det. Sedan frågade han: "Är
 det någon från Svalehult ombord?" Besätt-
 ningen stod skräckslagen, men man lyg-
 kades dock på från Svales namn, och
 mannen sade: "Jag kunde just för det.
 Tag hit honom, så jag får tala med honom."
 Svale kom fram, och då sa mannen: "Den
 här resan skall gå bra, och när fartyget

lyckligt kommit i hamn. Skall du bege dig
till Svalelutt till Stacheberg. Där skall du
litta en mychel. Gå sedan rakt fram, så
finner du en dörr. Öppna den och gå in.
Därinne finner du en brud bruden med
en guldkedja. Dås hon om och låt hon om
springa. Vidare finner du tre spjutunge-
kar med rita panger, en guldvagn, och ett
bord med silverfot och bordskiva av guld.
Allt detta får du taga för att du löser henne.
Jag måste flytta från berget för
Madesjö kyrkklockans skull, och i flytt-
ningsbrådet kan glömda jag bruden. Soak
gjorde som mannen sagt, men när
han kom in och fick se hur hemsk
bruden såg ut, blev han ridd och slog igen
dörren och öppnade sin ryg. Dörren försvann,
så att han ej kunde litta den. När han
äntligen samlat sitt mod och ängst trötta
gå in. Sedan mer eller mindre bröder sölet
finna skatten och de sökte med slaganta
och grävde i berget, som egentligen är en

stor jordkulle. Därigen ryttas ännu efter
detta arbete. Slutligen började en änga stiga upp
ur gropen, så att de som grävde blevo
sjunda den ene efter den andra och måste
slappgiva företaget.

Vissa personer ansågo oss trollkunniga. Där
vid tog man mycket hänsyn till om de voro
av annan förtro. Så ansåg man t. ex. Fällan
och finnar oss trollkunniga än några andra.
I samband härmed förtäljde ber. en historien som
han hört av sin fader. Första maj var det bröl-
ligt, att hela bysaget drog ut och bröt kvasar,
så att det räckte för dommar. När nu ber. sp-
der en gång ut ute med sitt bysag på konst-
brytning, kom det en finnflicka och satte sig
hos dem. Eftersom hon var finne trodde
de naturligtvis, att hon kunde kunniga konst-
ter och både henne visa dem några. Då de
alla voro förstiga, frågade de, om hon inte
kunde ställa igång någon mjölkkan, så att
de kunde få mjölk. Det hade hon ingenting
emot och bad blott att få ett spinn. Hon fick

och så ett och satte så igång och mjollade på
fingrarna, tills spännet var fullt. Då de
båda henne mjollen var, sade hon: "Hej,
det vågar jag inte, ty då kunde hon dö."
Så frågade de henne, om hon inte kunde
sjunga flera konster. Jo, hon kunde säga
så, att det blev en sådan storm, att de
inte kunde sitta på marken. De båda ge-
mar att hon skulle sitta igång med det. Då
sag hon upp, att snöre och stög en lunt på
det. Genast började det blåsa en storm. Ju
fler konster hon stög dess vär bläste det, så
att folket till slut fick lägga sig med pinnar
hen för att inte blåsa bort. Men när de båda
henne göra det ännu vär, vägrade hon
och sa: "Hej det vågar jag inte, ty då kan jag
inte stanna stormen." Sedan stannade hon
kvar till kvällen och drog sedan sin väg,
och lämnade byarna ännu mer öf-
tygad om pinnarnas trollkunnighet.
I Svartbäckes mål, under solen, där berättas
en gång varit dräng, fanns en gubbe, som kalle-

des för Svart-Nick, och han påstods ha gått i en
"skola", som man kallade Svartgummskolan, och där
lärde sig vissa konster. Vid det var för en "skola",
visste ber. ej. Smallerstid hade Svart-Nick ett
stort anseende såsom botare av sjukar både
särskilt koale, som blivit skända. Ber. var
själv med, när han botade en häst, som blivit
"skänd" av en gumma. På en resa till Kal-
mar hade den lemnat till ber. kört den hästen,
och under kappköring med andra hade
han råkat köra mot gummans vagn och
brutit ränderna i hjulet. Strax därpå blev
hästen underligt bög och ville knappt gå. När
man på återvägen kom mitt för Svartbäcksmåla,
vägrade hästen gå längre, och man fick spä-
ra från honom. Då förstod ber. lemnat, att
gumman "skämt" hästen för olycksliks-
sen på Kalmarresan. Han skyndas så efter
Svart-Nick, och denne öppnar hästens
mun. Hela gapet var då svart utom en li-
ten fläck. Då sa Svart-Nick: "Det är tydligen, att
gumman skämt hästen. Om jag hade kom-

mitt en skuld person, hade kasten dött, men
 en skall jag hjälpa er. Så spottade han i
 gapet på kasten, och sade: "Ja, nu är han borta.
 Vile ni nu, att jag skall skänka" "gumman"
 kast till straff?" "Nej," sa drängen, "det var mitt
 eget fel." Och så ledde han bort kasten, som
 var villigt följde med.

Ville man julafton få reda på, om
 någon skulle dö i huset, skulle man
 redan alla nio i vardagsrummet sitta
 sig ut och kitta in genom fönstret och
 lyssna till vad de, som var inne, sade.
 Var då det första, någon sade, ett "ja", skulle
 någon dö, men var det ett "nej", skulle
 ingen dö.

För att få reda på detta kunde man också,
 när man gick i väggen kitta in genom
 fönstret. Var det då någon, som skulle
 dö, syntes han hemslas.

Nere vid sjön, Kistors-sjön, finns ett
 stenrör, som kallas "Kistör". Man trodde
 de, att det innehöll någon skatt. Där hade

bönderna nämligen under Sveriges
 de ber. det var] gömt sina dyrbaraste ägodalar
 i kistor, och sedan låtit sig gömma i slagen.
 Kitar man en kist till sin ägen, skall man
 taga upp den och spika upp den över ingången
 en till något rum eller över dörren till
 ladugården. Det skulle vara lyckosamt.
 Vårfruaften även kallad "Hornas-kvällen"
 skulle man söka komma åt att lägga
 ett horn i sängen. Om möjligt skulle
 man lägga i alla. Annars borde
 det dock vara vanligast, att man blott
 lade i dens, som kom i säng.

Johan Karlsson från Lilla Werba berättar.

Man skulle ej rätta potatis under "kräft-
dagarna".

När man julnatten gick i sögängen och mötte
"glupsön", kunde man få veta hurudan
grödan skulle bli det året. Blev det
bra skörd, hörde man liamman vira i så-
den, annars hörde man huru de beläng-
de och sloge mot stenar, då kunde man
bereda sig på att få liten gröda.

Ville man få god skörd, skulle vid jul
fodra kräken fastigt. EN DÖDS BEN.

Universalmédlet var dock de dödas ben.
De hjälpte mot allting, och man bezyg-
de dem också flitigt. Man krade dem i sad-
gärdarna för att få byla med djuren.
Man givde mer dem i beteslagarna
av samma anledning. Ville man ha
får i vovvhus, måste man ha ett ben
mer. Ville man ha mycket smör,
måste man ha ett ben bruset vid
smörstämman. Ber:s fader hade gården
bilsammans med en annan person, och

denne hjälpte om sådana leusster. Han
de ber:s fader ett sätt att skydda ägorna
för olägen. Man skulle släppa sig en luv-
vudskalle från Agrikogården och sedan
draga den tre gånger runt ägorna. Då
var man säker för allt olägen.

Från Michaelsmäss' börjar man ge allt på
väderleken för genvärdets skull!

De enda, som avlöjades med matvaror,
voro prästen och båtmanen. JULEN

Förvigt florerade jultiggeiskt obehjdat.
Och eftersom man alltid hyllade satsen:
"Ingen får gå ut med julen", gav man
alltid något åt tiggarna. Förresten var det
bäst man skötade sig för att "gå ut med julen"
när man kommit in i en stuga. Jultigge-
rikt var emellertid en hostan historieför
bönderna. Ofta gick man baka hela
bak med bröd åt jultiggarna. Man
bakade en särskild sorts kakor, smi och
punda. Storleken på dem visade dock efter
såd och sägenhet.

Man klippade till fågelbilder av präppor
och drängde i julgranen. Så länge ber min-
des hade man knäpt julgran.

Man använde dock skummen även till kor-
nor av bleck.

Julgrisen var de vanliga hemmasti-
ta julgrisen. Även förekommo varut-
lar.

Krentaren skulle ha det särskilt bra
under jul. Dock fick man ej "vika"
på juldagen.

Gravsed skulle man ha till julbräsen
och man måste bära in på myskbet
ved, att man slapp bära in på jul-
dagen.

Allt skulle ha sin julklag, och i den var
det en brödkalen, en julost och dessutom
målakor. Efter jul skulle så vara och
en bjuda på frukost av den julklag,
man fått.

Man fick ej "vika" i badgårdens bl.a.
av den anledningen, att nergården på

annandagen kom för att taga julgubben
Till vårfrutid måste man ha all ved-
bruggen, för annars kom framan och
smorde med den med sin träsk.

Vita tisdag d. v. s. första tisdagen i fastan
skulle man alltid ha kroppskakor.

Från och med 6 april börja veckoräkning-
en, och man går ända ned till fjärde
vecka" men ej längre.

Första maj firades ej på något särskilt sätt.
Valborgsmässoafton brukade man dock
färdla majeldar.

Midrossmässo firades på ungefär samma
sätt som man med majstång och dens läng-
densamma.

Skundan och luster ansågs det oönskligt
att slakta. "Klaskan" fick göra detta. Denna
avstvilja mot att slakta hästar har suttit i
västen ända till våra dagar. Först för cirka 10-
15 år sedan började den vika. "Klaskan"
hade då till som syfte att kasta skundan
och luster.

När man slaktade bulunder man för
håller till inne i köket. Slakten ägde
alltid rum mycket tidigt på morgo-
nen, vid eldågn.

Harnde kvinnor ville man inte gärna
lita vara närvarande, ty barnet fick
 då lyte. En person, som ännu lever,
fick på det sättet ett underligt lyte. Hans
mor var under den tid, hon var med honom,
en gång närvarande vid ett slakt. Då tog
en av kvinnan på slakt den nyss-
tagna leveren och slog kvinnan i an-
siktet med den. Barnets eva läpp fick sedan
form av en lever, och den växte ut betyg-
ligt. Lytet kunde ej botas, och mannen
får numera söka ställa den med att bän
slagg. Lappen har dock antagit sådan
proportioner, att ej heller detta går. TANDVÄRK
Hade man tandvärk kunde denna botas
genom att borras bort i ett träd. Man borrade
ett hål i trädet, petade så något av tanden
och slog det ned en plugg in i trädet. Så

Man man säkert bra.

Man kunde också borra bort bulunder.
Man petade litet av bulunden in i trädet
och slog igen det. Den förste, som sedan
rörde vid trädet, fick bulunden. Ber.
och en till var ute och fällde ett
träd. När de fällt det såg de, att man
borrat i det. Man hade händelsen gjort,
att den andre först rört vid trädet, och
han blev också sjuk. Han fick bulun-
der över hela kroppen och det tog lång
tid innan han blev riktigt bra.

Det fanns också de, som kunde tåla bort
allt möjligt. Så var det en kvinna som kunde
läsa bort fistel. FÖRUTSÄGN AV BEGRAVN.

En kvinna: holländska kunde alltid se,
när det skulle bli begravning. Sådan
förutgå, att de fördolda ting, ansåg man
s. k. Guldagsbarn äga i höga grad än
andra människor.

Blev rättvis för besvär. fanns det de, som
kunde säga upp den tillflyktsring.

Det fanns många, som kunde "slämma" hästar och leor. Det fanns t. o. m. sådana, som besatt en sådan färdighet därjätt de kunde slämma en last på flera mils avstånd, om de blott visste färgen på den.

Fördolda skatter Fördole man fanns här och var. Fick man se en drake, d. v. s. ett eldsken, fara fram genom luften, skulle man ge allt på världen slöa ner. Där fanns den slutt som draken bevalade. Grände man där, luttade man den, men den hade ej förmåga att flyga, utan den såg ut som en solen. Det fördolades nu en "kloke" gubbe, som kunde förvandla dem till pengar.

På hade en man i Lilleverken grävt och upptecknat rikligt luttat en mängd smolar. Han tog hem dem. Men antingen var man inte gubben rikligt hemman i "konsterna", eller också hade han ej konnitet på det riktiga drakboet. Smokarna förtleva nämligen smolar, och gården fick också ett namn på köpet. Den kallades allmänt Smokabacken.

ett säkrare sätt att släppa sig penningar på var att laga på man fick en spiritus. Den förvarades i en flaska eller en dosa.

Ville man få jätttycka, skulle man i bostaden ha ett litet rum och i detta några sminkor: en bit av en oblat, ett psalmbolesblad, ett stycke av de dödas ben o. d.

Med en oblat kunde man också "ta elden ur andras bössor", om man var tillräckligt hemman i konsterna.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Det säkraste sättet att bli en god pleytt var dock att släppa sig en oblat och skjuta på den. Det var ett ofelbart medel. Men de flesta drogo sig dock därifrån. Det var dock en man, som ville försläppa sig denna utomordentliga sligutskicklighet. Han släppte sig en oblat, tog med den ut i skogen och brände upp den på ett bräd. Där på skulle han sliguta, men hans hand stötte till honom, så att han ej kunde sikta. Detta upprepades flera gånger. Han den sig tydligen något, som mannen ej kunde.

de se. Slutligen blev mannen förbittrad.
Först sköt han hunden, och därpå genom-
borrade han oblaten med en kula. Men
i samma ögonblick såg han på oblatens
plats Kristus liggande på korset och blö-
dande. Detta tog så hårt på mannen, att
han blev Folig.

Per Gustafson, Klevenmäla berättar.

Vid Hattens avslutning, viskilt vid Hå-
slättens gick det festligt till. När man
skulle slå slutet av smederna, drog man
ut i flock med spelmän i spetsen. Det
var alltid högt folk, man hade vid slätten.
Åtminstone så långt ber. minde.
När man slog det sista stycket, färlade
man om vem som skulle ta det sista lug-
get eller, som man sade, "ta haren". Den
som gjorde detta ansågs för en duktig lund.
När man tog sista lugget, sade man:
"Nu tar vi haren." [På ett ställe hörde jag en
kvinna berätta, att man brukade säga
om att ta haren för varandra, eller med
andra ord man färlade om att sluta slät-
ten först.] Efter slättens slut kom det
sedvanliga slätterötet, där allt skördefol-
ket skulle delta.

Fran på lösten, när bladen fallit
av träden, hade tjänstefolket skyldig-
het att göra tillräckligt många kvaster
för kommande års behov. De måste då

också anordnadt kalas eller, såsom det kallades, kvastöl.

När man lade in fäden, lade man också malört i ladan för att skydda mot råttor. Man brukade också lägga en halvtopsbutelj med brännvin i lojen mitt ibland sädeskännerna. När man sedan vid Tröskningen påträffade buteljen drack man ur den. Den lades ^{sen} ungefär mitt i lojen för att man skulle hitta, när man tröskt hälften, och då upptäckas att fortsätta tröskningen med större iver.

Tröskningen skulle slutas på julafton. Man ville alltid ha något att trösk den morgonen.

När man sedan kom in, skulle man ha sig ett äpple, släpa julosten och ha frukost. För kvinnornas påhusing, tillverkade man cirapsbrännvin till julen.

Maten skulle stå kvar på juldorset under natten med ett ljus brinnande på ett kerusket.

Julafton skulle bonten alltid vara upplagd.

Varje hus ansågs ha en bonte, som slötte det. Att en man bröskade bonten väster allsiden.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Man bröskade aldrig mellan jul och nyår, ej heller fick man spinnas under den nya Tid.

Man brade ett odlat, som lyder: "När stubben har bränt Thorsnatt, skall snön ligga till Dagens natt."

Thorsnatt stannade mjölnarna alltid. Ingen kvarnar snitt i natten, ty det skulle annars gå dem illa.

Varenda en skulle bada julafton. Den äldste dottern eller pigan skulle tvätta alla.

Julgrannar voko ej vanligt, i stället hade man bakkor.

Man brukade lugga små grannar och sätta upp omhelsing förstugan vid jul.

När lagade till julaften, såg man alltid till, att man gjorde i ordning sovel, så att det räckte till nyår.

Julbaggarna skulle ha påfärdiga kakor, som

voro trinda till formen.

Såsom förste söndagen påskades ^{lång}.
 Då släpptes kullen på bete. De skulle
 ha varshild mat, innan de släpptes ut.

Regnade det sju söndagarna skulle det
 regna sju veckor. Är det klart på förmid-

dagen ~~den där~~, skall man på tidigt år
 det därefter klart på eftermiddag ^(d. 15 aug.)
 skall man på sent; detta gäller en viss dag
 i Augusti, som användes som påminnelse.

Så långt före Mikelsmäss, som
 orran höras kuttas, så långt före
 jul skall man få snö.

Stez grönarna ägg tidigt kunde man
 vänta snö eller regn innan kvällen.

Så länge som istapparna blevo, så långt
 lin skulle man få.

När vattnet blir tjockt på hosten, skall
 man ge allt på den långt till jul det är.
 Så lång tid det är för jul, så lång tid före
 midsonnens skall man på korn.

Vid midsonnen lade man ut handhaken.

för att i den första ägg midsonnensdagen.
 Man använde sedan denna, när man skulle
 jätta brödet, ty då blev det bra. Men sätte
 samla ägg så mycket, att det skulle förhe-
 la året.

Var det klart den torsdag, hade man att
 vänta sig en torr örnmar.

LUNDS UNIVERSITETS
 FOLKMINNESARKIV

Om man gick över ett ställe där en kist
 pullat sig, blev man sjuk. Det botades
 om man stötte ett stort genom en dörr.

Hade en person varit dödsbädd, skulle
 man ej låta denna ligga på fjäder. Det
 kunde ju trändas, att den fjäder, från vil-
 ken fjäders var pinats mycket, innan
 den dog. Man trodde nu, att detta inverk-
 de på den sjukes och gjorde dödsbe-
 gen svårare.

När en kunnig hjuter framför en gård
 eller en ryglig skriar rita klävit strax
 intill, upprättas det dystra aringar
 om stundande dödsfall i gården. Sjulen
 kunde ju stundom vara en värmisler.

Efter ståtterns slut sköt man. Så gjorde man även Valborgsmässoafton, när man tänt majeldarna.

Man säger: "Den som kommer på nytt, skall dagarna på vintern."

Det fanns en hel del grubbe av finska börd, Långfinnen, och han kunde bota lukt-gårdar, som blivit "slända".

Auna - Gustava Svensson, Ålång, bröder.

Slår röken ner i skorsten, då blir det snart regn.

När svalorna flyga lågt, har man också regn att vänta.

Såsom första vinda pånades Vilhelms.

Första maj var första kommunardagen. Den dagen "drack" man "mäng i ben" eller med andra ord sagt sop sig full.

I 7 de vecka sattes vete och tväradigt korn. I 5te vecka såddes lin och sekundigt korn.

Tittade man in genom fönstret på ett hus julkatten, fick man se om någon skulle dö. Den syntes då livlös.

Skottors dag stego trollkärningarna ut på sina gödsellivgar och ropade sin befälringar till nyföddharen. BARNSKRIK VID DOP.

Skrek barnet bra vid dopet, fick det god singröst. Då kunde det bli helkär.

De fruktansvärldaste lykten var slaget, som ej kunde bötas och "skerven". Kvinnan måste iakttaga stor försiktighet. Så många veckor kvinnan varit med barnet.

LYT E
BOTE MEDEL

vid det tillfället, då hon blev skänd, så
många månader efter barnets födelse
dröjde det, innan lytet visade sig.

Plastar kvinnan något vatten i en
öppen grav för barnet det lytet, att
det ej kan hålla sitt vatten. Därmed
finnes det dock bot. Man skall draga
nytt tjuderpielen, vid vilken en man
stätt tjuderad, och sedan skall den
sjuka 9 onsdagsmorgnar å rad före
solens uppgång gå och kasta sitt vatten
i kålet. Då blir han påkert botad.

En gosse hade fått det lytet, att han ej
kunne hålla urinen, när den gick nästan
hvar igenom honom. Han var då sländig på
han höll på att dö, och fastän han var tre
år kunde han ännu inte gå. De fick mo-
dem av en "klok" det rådet, att hon skulle
gå till kyrkogården och där låna en
huvudskalle, med bestämd uppgift om var
till hon skulle låna den. Dett skulle hon
ej uträta någon bestämd tid, när den skulle

återlämnas. Sedan skulle hon låta poj-
ken använda huvudskallen som dricks-
kärl i rinvesskors tid. Pojken blev för-
tjust i den nya skålen och drack illigt av
den. Han blev också frisk och kunde snart
gå. Han ville inte gärna dricka ur nå-
gon annan skål. Emellertid hade kvin-
nan ej tid att återställa skålen. Men så en
gång, när hon var borta hos några vänni-
over maten, fick hon låna någon kanna
och knacka på fönstret. Hon förstod genast
vem det var, och hon ropade ut: "Vad kan
hugen, jag skall barn tillbaka skallen, så
fort jag kommer hem." De avlägsen-
de sig den kunnande. Kvinnan begär
sig gämnat hem och bar tillbaka skallen.
Vilde man förhoppa sig god julelek
och ej hade mod nog att skjuta på snollen,
skulle man gå till kyrkogården och skaffa
sig ett av de dödas ben och lägga det i
ett rum i bostaden. Sedan skulle man
både skjuta vatten och trappa på vilkebrat.

En man hade haft en sådan borta, och det
tycktes, som om den riktigt klyppade på väggen
av önskan att få komma ut och sluta.

Var G. Förelärd, Alsjo, berättar.

I ett berg vid Alsjo måla bodde ett troll.
Stället kallades "Trollkullsal." Även vid
Alsjo hade en person hört ett troll fa-
ra vålsamt fram.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Vid Hultbräan [Hylkebrejan] bodde det be-
römdaste trollat, nämligen Jöse på Tho-
ret. Han visade sig ofta och umgicks
även med de äldre bönderna. Två perso-
ner voro en vinter ute och satte eld, och
då fingo de se Jöse komma seglan-
de i en bit av guld. Fastän sjön var frusen,
tyckte de att det var öppet vatten, där han seg-
lade fram. De två vännerna trodde, att
Jöse kom tillbaka efter ett besök hos sin
broder, som kallades Fittig-Petter, och bodde
i ett jordberg vid Brötgöl. Fittig-Petter var
helt fattig, som Jöse var rik. Jöse hade
ävenledes tre döttrar, som sågo ut
som vanliga flickor. Många personer
hade sett dem dansa uppe på det berg,
där Jöse bodde. Man hörde också ofta
musik ifrån berget. Två karlar, som

voro ute och satte iskeror, hörde hurs det spela-
de i berget och sågo och hörde två flickor
komma ut och dansa. Med de riktigt gam-
la gubbarna stod Jöns på god fot. En
bonde i Björnsjö var hans särskilt gode
vän, och Jöns brukade låna honom kitt-
lar vid slakttiden på hösten. Men när
han bar tillbaka kittlarna, måste han
taga med en kore som smektit åt Jöns,
annars riskerade han att aldrig få låna kitt-
larna mer. NÄCKEN

Näcken nyttjade i hästgestalt. När
man badde, brukade man först "binda näc-
ken" genom att kasta en sten på att den föll
sakta ned i vattnet utan att stänka upp vate-
ret. När man sedan skulle lösa näcken, be-
hövde man blott kasta en sten så, att vattnet
plöjde upp dyltigt. SJÖRÄ

Sjön fanns även under andra viken. En
präst var ute på en ämbetsresa och kom
då förbi sjön. Då hörde han ett rop från sjön.
"Tiden är inne, men mannen är inte kommen

än." Vad det var, som ropat, kunde ber. ej säga,
trodde dock att det var näcken eller mögli-
gen sjörädd. Prästen fundersade på vad det
kunde betyda och fortalte sin familj. När
han varit en stund, mötte han en karl med
en korg och fiskeredskepp. Då förstod prästen,
vad ropet betydde. Han hjälade mannen
och inbjöd honom till prästgården. Efter
en stunds övertalning följde mannen
med. Prästen gav honom mat och ett
rum att sova i för natten. På morgonen
var prästen mycket glad över att han så-
datt man verkligen gör att rädda honom.
När han kom in i rummet, fick han
se mannen ligga med ansiktet nedåt i
krutfatet, som stod på golvet. Han var redan
död. Så misslyckades prästen i att bryta
den "makt", som hotade mannens liv.

Touren hjälpte till med arbetet. Ber. s
nuder tjänade i sin ungdom hos en hant-
verksman. En gång, när hon gick över spän-
gen, som var lagd över biken, såg hon att

vattuet var påsläppt, och att kammaren gick.
När hon såg kammaren efter, varseblev hon
en font, som stod med förlämn på sig
och smidde med stor skicklighet. På morgonen
skade hon om det för sin egen, och hon blev
glad och sa: "Det var bra, då får vi god tur
denna vecka."

MARAN

Ber. påstod att maran var ett mänskligt väsen,
eller med andra ord att det var en dubbel-
gångare. En bonde, som ber. fjänt hos plågades
en natt av maran, men vågade och började
göra motstånd. Därvid löste han önskan
maran i ansiktet. Sedan vågade han flera
dagar på dem, som berättade honom, för att
få se, om någon av dem var vinderblöst
och således den, var dubbelgångare plågat
honom.

MARKVAST.

Börja kistarna ventrivas och är de om
anordnarna vettiga och datta, såsom om
de uträte för en vilken anordning, kan
man vara säker på att maran påstod dem.
Vill man nu påstå dem mot "maran",

lutar man i skogen reda på en mar-kvast.
En mar-kvast bildas av en deformerad björk-
eller tallgren. Kvistarna har vuxit hop, så
att det bildas liksom en kvast. De äro mycket
ovisa att få tag i. När man i alla fall fått
en, spilar man upp den i spiltan. När
maran kommer, hänger den upp sig på
mar-kvasten. Kan man inte få tag i en
mar-kvast, kan man hjälpa sig med en
slanta. Man skjuter en sidan och hänger
upp den i spiltan. Så bra som en mar-kvast
är det dock inte.

Förlossningskvistarna kunde av somliga
helena kvinnors sättas på andra, gämn på
en kvast.

Att påstås med segenhuvu anings (kylas aut.
dyg en som fått med segenhuvu skulle
denna följa med honom i graven.

Det var olyckligt att på följande vin-
dagar, s. k. torsdagar.

Skulle kvinnan någon gång gå ut för
kyltagningen, måste hon ha "vaga-

stäl på sig. När hon begav sig till kyrkan för att kyrktagas, måste hon också ha det på sig. Helt borde hon undvika att gå ut, innan hon kyrktogs.

Barnet fick ej döpas i hemmet, utan barnsyret skulle alltid äga rum i kyrkan. Ett undantag var dock s.k. nöddop.

När gudmodern kom hem från kyrkan med barnet, skulle hon falla på knä och säga fader vår och välsignelsen. Först där efter överlämnade hon barnet till modern.

Förh. med att barnet var döpt, ansågs det säkerställt för onda makter. Men hade trollen ingen makt över det. Man ville där för gäma döja barnen så fort som möjligt. Till avslutning på barnsyret hörde barnsyret. Det skulle alltid vara ett hägerligt gille, när man döpt ett barn.

Innan barnet döpts, måste man iakttäga stor försiktighet med dess badrätt. Man fick ej lämna något tillfälle åt de onda makterna att flöda barnet. Man fick

ej slå ut badrättet under bar himmel, utan alltid under tak. När man var ut det, höljde man en duk över bröstet, så att det var dolt, medan man var under öppen himmel. Dessutom skulle man kasta en eldglof där.

Om barnet, innan det döpts, började visa sig oroligt, fruktade man, att något "ötyg" var framme. Då skulle man bränna krus i rummet, där barnet låg, eller krossa mer krus i tröskeln till rummet eller kasta krus i brasan.

ett annat sätt att skydda barnet var att sy en liten påse av silke och i den lägga en rund oljesträcka och sedan hänga påsen om halsen på barnet. Därtill skulle man binda ett band om dess vänstra handled.

"BORTBYTING"

Ofta stälde trollen till ett utbyte mellan människobarnet och ett av sina egna barn. Dessa bortbytningar utmärktes oftast av stort lund och liten kropp. Det räknades mest till att få

igen det egna barnet var, att elda bakugnen
och låta sig sleola dasta in Trollungen där.
Då kom Trollen och lämnade igen det rövade
barnet och tog sitt eget. En kvinnan hade
fått sitt barn bortbytt mot en ovanligt fin
Trollunge, som hade ett lemnad, som ständigt
växte, redan leoppyren var liten och ung,
så att han ej kunde gå. Men han var
dock rymerligen gläpse, och kvinnan
visste ej vad hon skulle taga sig till med
honon. Då kom en gammal en dag dit och
skulle hjälpa henne med något arbete.
Kvinnan beklagade sig för kvinnan
över ungen och då kvinnan yttrade något
om att hon nog kunde hjälpa henne lösa
de kvinnan henne vad som helst
hon slapp Trollungen. Kvinnan bad om
ett ägg, slog ity det och började röra i kug
en dag i en kula av äggskal. Trollungen
såg intresserad på och frågade slutligen
vad det var. "Jo, det är en kungamålbid,
jag reder till, så gammal. Då utbrast

Trollungen: "Aldrig har jag sett en sådan och
läggs till för, fastän jag är så gammal, att
jag sett sju elshoger ruttna upp och dast
ilijal sju rödnar." - "Är du så gammal, har
du levat länge nog, så gammal och vil
dasta Trollungen i den upplevde bakug-
nen. Då kom Trollen och lämnade igen det
stulna barnet och tog sitt eget. LVTE

Mot lyte hade man förutom båtilda
medel för varje slags lyte ett allmänt
båtsmedel. Men fick denna lyte smörji
så: När man kolkte julsovlet, skulle man
innan någon smakat det, ösa upp en
smula av spradet. Det användes sedan mest
all lyten. SKERVAN

Man kunde bota barn för skervange-
ron att taga det genom ett hål i ett träd.
En viss person kunde bota skervan på
det viset, att han med en skervin gjorde
ett litet hårs i bröstgroppen på den sjuka.
Jordskervan, som yttrade sig så, att
barnet åt jord, bötades genom jorddrag-

ning. Man grävde en grop i marken och lade barnet däri.

Lillockerwan kunde utom på det vanliga sättet, att man vätte barnet i lillocken, även botas så, att man lät barnet klappa en död.

VÄTTE-LEKEN

Kälar någon ut för "vätte-leken" och på något vis. Störle den blev han genast sjuk. Det yttras sig så, att den sjuke biter sönder sig. För att bli botad offer man en grävning på den plats där "vätte-leken" varit, sedan fisk man ej gå ut förrän solen gått ned.

SKABB-STEN

En viss vitaktig stensort kallas för "skabb-sten". Om man tar i den får man skabb. Särskilt barn brukade välla ut för att taga i sådana stenar. De visste ju ej, vad det var för farligt med dem. Om det var någon äldre i närheten, brukade han alltid se noggrant efter, att barnen ej gick i någon "skabbsten".

Vilde någon iljult sig, kastade man på det stället upp en ristig eller skaling. De

som gingo förbi plågade kasta på sin bröst eller sten på lögen. Vid Kårbäck finnes enligt ber. en sådan ristig ännu, fast man numera upphört att slå på den.

På jul gjorde man fågelbilder av papper. Även förskommars figurer av lalm [mot detta ber. påstünde för jag ställa mig tvivlande, då alla öfriga bestämt förnekat det].

På juldagens ställe hade man talbarn av trä. Gärna hade man sådana som vara självrörna. Man lätade red på en tall vars krona bestod av grenar, som vixit ut från ringen på samma punkt. Man betövde bara skinn av kronan och skinn av grenarna så, att de blevo lila länge och så skalk av barken, så hade man en fin talbarn. Sjusen bands fast vid grannar med snören.

Ville man få riktigt fina gulljus stop-tecken dem i form, annars använde man det vanliga stopningsvärdet med en lärna.

När folket gick till kyrkan juls morgon
hade man med sig julbloss att lysa sig
med. När man kom från till kyrkan fast
de man blanda i en hög utan för munnen.

Det bildades så ofta ett väldigt blå, som brann
under hela gästfjärsten och en god bit
fram på dagen.

Kvällen skulle ha bara två julafton.

I julalögarna skulle man ha tre sorters
bröd: ett slaget, ett vitt och ett råsigilt bröd.

Vidare skulle man ha en julott, juläpplen
och julrötter. Julalögarna fingo stå kvar
på bordet ända tills någon ville ha bjudning.
Då fick han taga till sin julhör och frakten
med.

Skär det på näsan, "stunmar", för man
besök.

Tappas man under måltid en gaffel eller kniv,
kommer en man på besök, ramlar en sked
på golvet kommer en flicka.

Tappas man en smörgås, och den faller ned
smörret rym, blir det vackert under måltid dag,

faller smörret neråt, blir det regn.

Man bör inte ge någon mat på tungen, ty
den som ligger och äter får sitta och dö.

Klickar man, är det någon som talar om
en.

Sätter man maten i kullen, är det någon som vissar
annan en den.

LUNDS UNIVERSITETS

FOLKMINNESARKIV

SVINSLÄKT

Svin skall man slakta tidigt på morgonen,
innan det ännu blivit dager.

Skall man bort i ett viktigt ärende och möter
en levinn först man kommer ut, får en
otur, möter man en kare är det lyckligt.

Vid fruktskörden skulle man lämna litet
frukt kvar på rast träd för att man skulle
få god fruktskörd nästa år.

Vid jul belådde man uttåg till julabodan och
gjorde omklaring och spelade varandra opnat.

"Du är som en julabod" betyder ett gammalt
ordstäv. Vill beteckna att någon är rent befängd.

När man först göken gåva första gången,
kan man börja gå barfota.

Man ger och tar allt för, från vilket väder.

streck man hör honom, när han hör för första gången. Man säger: "Norregöle är sorggöle, Södergöle är dödegöle, Östergöle är frötegöle, västergöle är bästegöle."

Lär en person två veck vid nässten, skall han bli gift två gånger.

Man skall få så många barn, som man har rymlighet på pannen, när man pyntar den.

Är mannens "jsektå" längre än stortån, kommer han att stå under toppeln.

Vid slätten, åtminstone höstslätten, skulle man hjälpa varandra och supa till sammansetning.

På gårderna lämnade man kvar en bit oslag. [detta är Följen ett minne från den Tid, då ber. var dräng på Föda Öland. Den seden lämnar annars ingen Tili i socknen]. [Ber. berättade, att när han tjänade på Öland var man där alltid mycket roga med att baka en liten "brödd" på åkersemen på varje skift. Husbonden sag. mycket roggant

efter att det verkligen. Att vem det lämnade fisk ber. ej reda på. Gjorde man det inte, trodde man, det skulle gå dåligt med näst. [slödd].

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Fick man en redda-vel var man ej glad. Efter slöddens slut hade man stort slätt, där man drack kraftigt.

När man börde in löst brukade lösevisen, en löse i lepp, på att löstarna "laga efter varken".

Vid inläggningen av säden i ladan lades en butelj brännvin i mitten. När man sedan vid frösningen lade dit fönde annan den.

Vid frösningen hade man ett slänt för sig. Man brukade fråga någon osfaren, om han ville se "logtatten". Om han då svarade ja, klände man honom om. Valsen med slagan, fram kom man med på lura och släpade honom så omkring hela lögen. Den person som ville se "logtatten" blev så tjäl "logtatten".

och ett föremål för hånstems gryker.
Om solen under juldagen sken så mycket,
att en hund hann krypa upp på en
tröst, skulle man veta är för långt
lång.

Så långa som skärris thaven är, så djupa
som den man får.

Fjärde "vecka" är den sista i veckoräkning-
en.

Den föraktade och avskyddade "mekaren" följdes
av människornas förakt även efter döden.
När han skulle begravas, fick han ej
föras in genom porten, utan måste ta-
gas över muren, bredvid porten. Han be-
gravs norr om kyrkan, där annars en-
dast självspillingar jordades.

[På "Mand" brukade man supa till sömns för
juleften. Man måste noggrant plöja reda
på alla benen och stypa upp dem på sin
tallrik.]

"Lång-finnen" var en klok gubbe, som be-
fick "blända" ledugårdar.

Vid dilla verket finnes en sten, som heter
Gastahall. Det spökar det; (man har sett
en livvudlös man där. Man tror, inte vet,
är någon, som blivit avrättad eller mördat,
som "går igen" där.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ber. hade hört, att Kalmars dödsbyska
byggts av en man, som kom, men visste
ej varifrån. Han dog, och byskan blev där
för ej riktigt färdig.

Vista sjukdomar kunde botas om man fick
få en bit från kyrkdörren och använda det
som läkemedel. En kyrkväktare, som ber. länge
blev en kvick fröjd av en kvinna, som kom
fick skrapa biten från kyrkdörren. När han
vacknade, smög hon sig i alla fall dit senare
på natten.

Johannes Pettersson, Bälsjö, berättar:

När man slagit slut, skulle man ha en
göt till kvällen. TROLLHÖBRÖLLÖP.

En man från Lösså Bräja kallad Kollen
stod i utmarken och drog ved. Då kom
mer det hvarne Trollgubbar, som för övrigt
kände varandra, till honom och börja-
de tala med honom. Det ena Trollat bodde
vid Hultbräkan och det andra på Forsbrä-
ägor. De talade om att de varit på Bröllop
i Ransjö, och där hade Trollseringen varit
god. De hade också varit på Bröllop i Bräja,
men där var det mycket sämre, ty an-
ten hade varit välsignad. Sedan bad
de honom flytta vedkastet, ty just där
skulle ett Bröllopsfölje gå fram. Så gick
de båda hem. Men gick också hem,
men drog, innan han gick, fast sin slid-
kniv i vedkastet. När han kom tillbaka
han hittade den veden kringspänd av
Trollen, som blivit ilskan för att han hind-
rat deras Bröllopsfölje att dra fram den
vägen.

Att en bonde valde Fonten all säd, som
gården gav, och han brukade därvid en
s. k. hemkvarn. BONDEN SOM FANN EN KISTA.

En bonde i Lilla Werke, som levde för länge
sedan, hittade, när han gick och plöjde, en kista
i ett stenrör. En handtaget stekte fram,
men bonden kunde inte draga ut kistan.
Då band han fast sin snär vid kistan,
för att hon skulle draga fram den. Bonden
hade med sig en flicka, som var mindre
vetande. Han sade till henne, att hon
skulle köra stå snären, men först,
när hon trodde, att han kommit hem. I
samma ögonblick, som hon satte stå
snären skulle hon också kasta sig
ned på marken. Så satte bonden i väg
hem. Han hade inte kommit hem än
nu, då han hörde flickan skrika: "Ma-
ren gjorde som jag." Han skyndade till
backen och där låg flickan dödslevand,
men snären låg död bredvid henne.
Kistan var framdragen. Vad som fanns

där fick ingen veta, men bonden köpte
mig snart ytterligare en gård.

Vid Mine-göl (Mjinegöl), som är mycket djupa
men ej bred är vid ena kanten ett berg, och
där bor det troll ännu i dag. Många ha sett
dem. En man från Årebo såg två fröknar
dansa uppe på berget. I fjol såg en man
också två fröknar dansa där. En gammal
som var och plockade bär vid berget såg
en vildig kare komma ridande med
stort bråk och fara in i berget. Det var
trollgubben själf, som varit borta på
besök hos sina släktingar i Reutorg-
slagen. MEDEL-MOT-BERGTAQNINGEN

Har man "vaga-stål" eller ripselguld på
sig betrövar man ej vara rädd för att
bli bergtagen. Med ridande salen ha
trollen ej makt. TROLLIDOM TROLLHÄRRA

Trollkvar kan man skjuta i ljöl
med ripselguld, men ej annars.
Det finnes trollkvar av olika slag. Some-
ga äro av tröstelkor. Andra äro av
gjorda av stora ullpårar. En sådan kan
kan ripselkor flera hundra riter att be-

Per Nilsson, Wammalen, Årebo. berättar:

höra gå och höra. En sådan hane
skots i släjt av en man, som kallades
Stara-Häken. När han sprutade upp
hanen fann han en ullpise i munn.
De som släppte iväg mjölkkanarna hade
känsl uppstilla i ladugården, och dit gick
hanen, när den var full av mjölk, och spyg-
de upp den. När hanen mjölkade för-
länge blev det blod med i mjölken, och
detta syntes på smöret. I Kallmar saluför-
des en gång rökant smör på Torget. Två
här, som voro mycket klåda betraktade smö-
ret, sedan stack en av dem en stålkniv i smö-
ret, och när han drog upp den var den röd
av blod. Då utbrast han: "jamen, vi är en
sådan trollkärning." "Vädd, ta' gummijog
så hade bara mjölken hon för tiert, där för
är smöret sänt." - "Först inte," sade den andra.
"Hon aldrig mer med rökant smör lit, ty
då blir det värst för er själva."

En kärning hotade att sätta upp en trollkärning.
Hon tog ett par stickor och band ilag den,

resten upp den och sade: "Vad i Sutan, kamm!
Du ligger en skytt i väsketen, och kan både sätta
kärningens fördärande. När hon reingyt-
rat ännu ord och trollkärnen skulle sätta iväg,
så sade skytten: "Nej, gå i Herrans namn! Di
samlade hanen omkring. Varje gång
kärningen solte sätta i gång den, var skytten
redo och hindrade henne. Till slut måste
hon rygga hela sken. En trollkärna till-
verkas vanligen av Vårsvolv, tändstickor
och spetar.

Trollkärnan kunde också sättas i gång av en
man anledning än att mjölka kor. Man kunde
också sätta i gång den för att direkt slå folk
och få. I Brostorp hindrade en trollkärna
så att man ej fick något smör. En kärning betade
dock kråken, så att det blev smör igen.
En bonde vägrade släppa en fliche ur
Fjärsten, innan den var tilländaduren. Då
satte en släkting till fliche i gång en trollkärna
för att slå den bonde och hans familj. Bondens
son och drängen fångade kuren och satte in ho-

man i en bus: lidugården och liste till den.
 På morgonen var barnen dock försvunna.
 Bondeus son blev svagint och det blev
 drängen också. Till slut träffade gubben
 en "klot" man, som botade sonen. Till slut
 för det lidande kvingen villat med sin
 trollkare, satte de nu på henne spuleson, så
 att hon stupade på den plats, där hon stod.
 TROLLSKOTT Vile man straffa någon kunde
 man skjuta trollskott på honom. En
 pojke i Madesjö tjänade hos sin bror, som han
 de fädernegården. Brodern gav honom
 varken lön eller lörte ut honom ur gården.
 Så blev brodern sjuk och dog. Innan han
 dog hade han lovat honom ut brodern. Han
 ville emellertid ej alls lösa fäls
 där. Då blev pojken förbitrad och
 bestöt händelsen. Han begav sig till Ben-
 got, till två skyttar där, som han kunde för-
 att bedja dem skjuta trollskott på kvingen.
 Hon dem befann sig för tillfället till skytte från
 Morsörp, och denna övertalades slutligen

med pennningar och brännvin att göra det.
 Skytten lovade hjälpa Madesjö-bror, om den-
 ne tog det på sitt eget ansvar. Det lovade
 denne gärna bara han fick brännvin. Så
 ritade de en människabild på en dörr
 och ställde upp den mot gårdens gård.
 "Vi lur vill du det ska träffa?" frågade
 skytten. "På låret, så att hon får värk och
 måste fara till doktorn. Låret skall gå av."
 Just i denna ögonblick skottet träffade
 blev kvingen sjuk. Hon stod vid spisen
 och lagade mat, då hon plötsligt föll kuller
 och bröt av benet. MEDEL ATT BLI EN GOD
SKYTT.

Vill man bli en säker skytte, ta-
 ger man de dödas ben och lägger i ste-
 ditet namn i kolver. Man kan också ha
 något rönvår i skottet. Även väter-
 kom i skottet förtäner skjutskicklighet.
 Väteloven är såsom vädelsken, som
 kommer hela från mullen kvarstäl-
 larna.

Vill man ofelbart bli en god skytte,

gick man tillrägen på följande sätt. När man gick till nattvanden, valde man inte vinet utan sprutade ut det i en medförd påse. Denna påse hade man sedan på en ställe i skogen, och sedan skulle man sluta på det för morgnans morgnar å rad, innan solen gick upp. En gubbe i Madryö socken skulle göra på detta sätt. En släkte från Ölsjö kom till kronan med rödiga säker, och gubben sköt sedan. Sist på morgonen kom skulle skjuta visade sig på hemmet för kronan, att han gick till boken utan att sluta. Han gjorde sedan aldrig mera något sådant för sig. KLOK GUBBE

En gubbe i Långsjö ägde förmågan att ställa kronan tjugo gånger. En pojke från Skolfly hade blivit av med något, och han skickade bud till gubben och bad honom ställa kronan. Han loade det och så, om de blott lydde honom. Nu hände det sig så, att det ständigt kom kronan, och gubben förklarade, att

det berodde där på, att de ej gjort, som han sagt. Han ville låsa ut kronan till en som kommers och besökte honom. "När du kommer hem," sade han, "skall du gå sju gånger ansers dering kyrkan, och varje gång du kommer till dörren, skall du bli i myllhålet och säga: 'Du bliv jag Herrens ande från mig.' Du skall bli bort alla sjundens gåvor." LANTMÄTARE
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV
Lantmätare" måtte man ofta, där de gick och mätte. Det var orättfärdiga lantmätare, som "gick igen" och ej kunde få ro i graven för den orätt de ofta förunt gjorde vid mätandet. Nu går lantmätare utefter gränslinjerna mellan gårdarna, och när han kommer till ett ställe där gränsen är fel, skickar han ut över ägarerna: "Om är rätt, men där är orätt." De voro blott som fontegubbar i röda byxor. På ett ställe i Årebo fanns på gränsen mellan två gårdar ett stort stenrör. Nu gick gränsen ej genom stenröret.

ret ifrån bröjan. Ofta hördes ett valdigt
oväsen från skensöret. Då trodde man,
att det var "luträskaren", som var i gar-
ten och sökte flytta röset till den rätta-
ga kungen. BERGTAGEN AV TROLLEN.

En pojke från Torpen blev beröf-
gen av trollen, och de använde honom
till att stjåla mat och brännvin i byn.
Han var osynlig, så att han upptäcktes ej.
Många av dem han bort. Ibland kom
han hem och drabbade på sin förälder,
men de kunde ej hålla honom kvar.
För att skydda sig mot stolens bränd
anman i byn ut hörs över ingångarna. Då
han nu en gång kom hem hade föräld-
rarna fullt reda på ett sätt att hålla
honom kvar. Han blev dock underlig
i all sin tid.

En kvinna gick med mat till sin
man i skogen, och då anötte hon ett troll,
som förvandlat sig på att han följande hem
med mat. De rätte sig och äto upp maten.

En trollet gick, avlade han ett barn med
kvinnan. När måltiden slutat gick kvin-
nan hem. Strax efter kom hennes man
och frågade var för hon ej kom med mat
till honom. Hon blev mycket förvånad
och talade om att hon redan varit med mat,
och att han åtit. Då förstod de, att trollat
hvar den. Trollen underkände kvinnan
om att han måste vara med mat när
barnet föddes, annars kunde hon dö.
Hon skulle gå till en viss plats i skogen och
sova, när det skulle ske. Hon gjorde så och
Trollgubben var osynlig närvarande, så att
det gick bra för kvinnan. Det blev en
pojke. Han växte upp och blev stor och
berömt stark. Han kallades "Heren". Han
dog slutligen en våldsam död. TROLLKÅRING
FÖR GÖR. HAVANDE
TRINING

En trollkåring för gjorde av kvinnan
en havande kvinna. Hon kunde varit i hemmet
och drabbat på, och sedan han gått fick han
sängskömmen våldiga plågor, men hon
kunde ej föda fram barnet. Hon var rön

att dö. Di kom man att frukna på, att han
 kanske förgjorts av kärningen, som ryss varit
 inne. Man började en sorgfälligt undersök-
 ning, och mycket riktigt, under slag-
 bordet hittade man ett bytte, som kärningen
 ännu levat, och detta var orsaken till, att
 kvinnan ej kunde föda barnet. Man
 tog och kastade det i elden. Det var alltså
 till en ett skott. Di födde kvinnan sitt
 barn, men det var redan dött.

Kuntar på kvinnans kläder gör det
 svårare för henne att föda. FÖRLOSSN. SMÄRT.

Förlossningssmärtorna kunde emell-
 lertid sitta på andra. Så sågade en tant
 sitta in i ett hus, där en kvinna, som snart
 skulle föda, bodde. Han hade inte hem-
 rit långt därifrån, förän han gick för stänk-
 diga frågor. Han var inte, vad han skulle
 säga sig till. Di var en kammare till ho-
 nom: Ägg dina byxor på luggkubben
och lugg av byxgordet så blir du bra.
 Det är ju tydligt, att du blivit förgjort, när

du var och trälade på hos baringsstäm-
 men. Kullen gjorde så och i samma
 stund blev han bra. Men smärtor-
 na gick tillbaka till kvinnan. KLUOK.

Det fanns vissa personer, som kunde
 på andra att stiga upp mitt i natten
 och promenera till ett bestämt ställe. Det
 kunde en gång i ber. ungdom en sådan historia.
 En "klok" person ville hjälpa ber. att få
 vilken fläsk som helst att älska honom.
 Vigselringen skulle kvinnan jämt ha
 på sig, innan kyrktagning. Ty över den
 kunde trollen gå. BRUAVAD

LUNDS UNIVERSITET
 FOLKMINNESARKIV

I Sigfrid rocken fanns enligt ber. ~~ett ställe~~
 ett vadsställe över en bäck, där trollen vade-
 bost en brud. Stället kallas därför Brudens
NÄCKEN. Näcken ser ut som en stor häst.

En gubbe hade på att säga på kvinnan
 i Årebo till långt fram på natten. Plot-
 ligt stannade sagor, och gubben slög ut
 de ut för att se vad det var som var i väg.
 Då fick han se en stor häst som stod med

framfötterna på vattenhjulets skovel
och till i en hel driften. Nästen var
på väg genom fallet, men blev ändå för
att någon ej stannade. Det var mitt i
natten, och man brukade stanna dem en
timme vid midnatt för att låta dem,
som brukade, komma genom fallet. Stannade
man inte gick någon ting sönder.
GUDMOR Till gudmoder uttogs de alla barn,
de som högo bäst ut och varo klackat, ty
barnet "brändes ju på singudmoder".
När prästen fört dem, tog man dopvatten
ut, och det gömdes sedan för att använda
det. Till att ge barnen att sitta de
skulle vara väl. TROLLGUBBE. BOTAR. SLAGED

En Trollgubbe botade slaget. Man skulle
gå till kyrkogården och där låna en kanna.
Skulle på det uttryckliga iullesat, att de
skulle bota slaget. Sedan skulle den tjuka
dricka därur tre torsdagsmorgnar.
Man skulle dricka vatten. En botades så.
Huvudskallen skulle återlämnas.

En häring i Bällsjö, som kallades "Pulka
Kajan" kunde bota för vätte: "MAT TIL TONTEN".
Man gav tonten mat vid julen. En
brude hade en tonte, som hjälpte honom
iallt. När han byggde ny ladugård flyttade
tonte tonten in i den nya. SE STN. TILKOMMANDE

När man vid midnatt skulle se
vem som var en tillkommande, måste man
utom blommorna även ha ett litet äppel
ber under kudden. Man skulle låna det
ber på kyrkogården på vilken, att man
skulle få se, vem man skulle ha.

Julnatten skulle man sitta och se vem
man skulle gifta sig med. Man skulle
rätta tre glas framför sig: ett glas vatten,
ett glas brännvin och ett glas vin. På betän
ver man bara vänta under tygstrid
från solens nedgång, så får man se sin
fästänktas komma in och ta sig ett av glasen.
Tog hon vatten glaset, betydde det att fästing
den väntade. Tog hon brännvins glaset,
visade det att hon var begiven på staden.

dycker. Fåg hon vingluset, betydde det
rikedom och lyden i äkten släpöt. Anord-
ningarna med dricks glaset är dock ej nog enty-
ligt beris uttänning. Man måste också ha ett av de
döds ben på sig, linat på vilkor, att man
skall få se sin rikedommande.

Midnattsdagen kunde utom till järn-
ning av brödet också brukas till att bota
sjukdomar med. TROLKÄRRINGÄRNA

Skärtorsdagen stego Trolkärningarna
ut på gödsellågen och ropade: "Lå' lant,
dessa ropet hörs, hör all nejölle till mig".
Lå' finga de all nejölle från komman
denna område. Hon kunde också på detta sätt
slämma bräken. Det betydde, om man
kunde komma över litet nejölle från
kärningens kor.

Även kunde det hända, att Trolkärning-
arna kände omor på "dyngen".
Valborgsmässoften kunde man majstäm-
ma. Man hade också majbloss den
dagen.

Man såg ut som en katt. För att släpda
sig mot manan sydde man in "Väga-stäl"
och kunnat: luntygget. HÄST-SKYDDAS-MED-MARKVAST.

Hästarna släddades mot manan genom
markvaster, som uppländes i spiltorna.

Man skulle skjuta ner markvaster med
ett skott. Ett annat sätt att släpda häs-
tarna ^{en} "manitten" var att binda en slän
över ryggen på hästen med eggen uppiat.
En bonde hade fått en häst riden av manan
och han band på ryggen på hästen en
slän. Nästa morgon var han plödd
död på luntyggen. Hon hade i sömnen
gått ner i stallet och satt sig på hästen och
släppte sig så, att hon föll blott. FÖDD-EN-TORSDEG

Barn, som är födda på Torsdagen och
söndagsnatten, kunna se alla slags varel-
o. d. BLÅST-JULAPTON. GOD-ÄPPELSKÖR LUNDS UNIVERSITE
FOLKMINNESARKIV

Bläste det julnatten skulle man få en
god skörd, särskilt av äpplen. Bläste det
ej plödd man Träden, eller också skalen
de man dem.

"Nu är det jul i spisen," sade ^{man}, när gran-
vedsbrasan smickade bra. BOT FÖR LÖSS.
Man skulle ta av julavedsaskan och
strö på kräken för att bota den förbärr.
När sotet brinner, blir det rött.
Slogssnuvan bodde i skogen. Hon hade
en man, som hette Hinkle. Nu var
det två kullar, som brände tjära, och
slogssnuvan kom ofta dit, men de ville
själv med henne att göra ^{SKOGSSNUVAN} skärför besök.
För de gör sig av med henne. Nästa
gång kom hon, kände de en slopa sjö
hett tjära över henne. Hon sprang,
skrikande på Hinkle, in i skogen. Han
kom ut och frågade varför hon för-
de sådant oväsen. Hon sa, att de hade brant
hennes. Hinkle frågade då vem som gjort
det. Nu hade slopgssnuvan frågat kullarna
vad de hette, och den ene hade sagt
Själ-göra och den andra Själ-ha. Där-
på svarade hon Hinkle: "Själ-göra, Själ-
ha, Själ-göra, Själ-ha." Då sade Hinkle

förargad: "Har du själv gjort det, för du
vet själv brant."

OFFRA FÖR ATT FÅ TUR.

Arkefron Annika Björkst. tillavest
omtaler hur en lantbrukare där
i byn fått tur. Först brände bara otur,
med sina djur, men sedan tillgrepen
kraftiga vrede. Han började att hula i
sångsångströkel, offrade där en pen-
ning, släppte vildare med en ören där
och pluggade sedan igen kullet. Från den
tiden hade bonden väldigt tur med sina
djur och med allt annat och så.
Hon berättade också, att när skadesjö
kyrkobordet skulle ombyggas, och man
tog bort de stora tröskeln, man så i varje
tröskel fann en penning, en 10-öring eller
25-öring.